

SZEIFER CSABA – TEMESI CSABA

Kulturális falukutató program

Az Ormánságról

Az ormánsági kistérség Magyarország délnyugati részén, a horvátországi határ mentén található. Ez a földrajzi helyzet elzárta a gazdasági fejlődés gyors folyamataitól, ugyanakkor megőrizte táji, természeti, néprajzi, építészeti értékeit. A terület összlakossága, jelenleg 20000 fő körül mozog. A kistérséget az elaprózott településszerkezet jellemzi. A munkanélküliségi ráta folyamatosan 30-50% körül van, ami egyik mutatója annak, hogy miért is tartozik Ormánság az ország leghátrányosabb kistérségei közé. A területen korábban és most is, a mezőgazdasági foglalkozás volt a meghatározó tevékenység. Sajnos több termelőszövetkezet teljes megszűnése, valamint a háztáji gazdálkodás változásai tovább növelték a kistérségben amúgy is nagy munkanélküliséget. Manapság a dinnyezés jelenti sok helybeli megélhetési lehetőséget, mely az Ormánság legfontosabb haszonnövényévé vált. A kistérség infrastruktúrájának visszamaradottsága is határt szab a gazdasági fejlődésnek. A közúthálózat minősége fokozatosan romlik és a távolsági tömegközlekedési lehetőség is egyre ritkul. A hátrányos helyzetet mutatja, hogy egyes településeken vezeték ivóvíz sincs. A gázrendszer kiépítése jelenleg is folyik, viszont a szennyvízcsatorna-hálózat teljes kiépítése még várat magára. A lakosság többségében magyar, bár néhány faluban a többséget horvát nemzetiségűek alkotják. A térség roma lakosságának aránya körülbelül az összlakosság egynegyedét közelíti meg. A természeti és táji erősségek kihasználásához, az ehhez szükséges infrastruktúra és humán erőforrás nem áll rendelkezésre, bár számtalan jó kezdeményezés és összefogás alakult és alakul napjainkban. Egyik ilyen összefogás lehet a saját kezdeményezésünk.

Indíttatás, motivációnk

A falukutató programot 2004 júniusában indítottuk el néhányan. Azóta az élet természetes rendje szerint a kezdőcsapat megváltozott, illetve a később csatlakozó gyakornoki csapatban is történtek személyi változások. A program életképességét bizonyítja, hogy a változások nem gyengítették, hanem erősítették a folyamatokat. Természetesen a jövőt tekintve is állandó változással kell számolnunk, ami egy akciókutatás természetes velejárója.

A kezdeti várakozásokat igazolta a gyakorlat. Tudtuk, hogy nem egy dinamikusan fejlődő, nagy gazdasági és humán erőforrásokkal rendelkező terepet választunk. Avval is tisztában voltunk, hogy a halmozottan hátrányos helyzettel együtt jár a lakosság kiábrándultsága, elkeseredettsége, reményvesztettsége. Tudtuk, hogy a helyiek részéről nem csak a pénztelenséggel, hanem az elhagyatottsággal is számolnunk kell. Végül és nem alaptalanul éreztük, hogy sok félreértéssel, sőt ellenséges érzéssel is találkozni fogunk. Sajnos a fent említett „félelmek” mind igazolódtak.

A teljességhez hozzátartozik az is, amire nem számítottunk és nem gondoltunk. A program fogadtatása az első pillanattól kezdve nagyon nagy figyelmet, komoly segítséget és rengeteg bátorítást kapott. „Bármerre” mentünk, szinte kivétel nélkül mindenhol segítettek és segítik a munkánkat. Az első félreértéseket és ellenérzéseket az „idő” mind tisztázta. Természetesen azt is tudtuk és tudjuk most is, hogy a bizalomért és segítségért folyamatosan meg kell dolgoznunk, ami nem lesz könnyű. A „vállalkozás” nehézségét *összetettsége és hosszú időtartama* adja. Mondjuk meg őszintén a feladat több annál, amit egyetemi hallgatóktól el lehet várni. Olyan munkát vállaltunk, ami felnőtt tapasztalt szakembereknek is komoly nehézséget okoz. Azt is látni kell, hogy a kifutáshoz a kulturális fejlesztési terv elkészítéséhez még mintánk sincs, tehát olyan „terepen” kell haladnunk, ahol iránymutató táblák nélkül mi taposunk az utat. /Csak el ne tévedjünk!/ Természetesen nem sajnáltatni szeretnénk magunkat, csak éreztetni a segítség szükségességét.

A programban résztvevő hallgatók nagy része, a lelki és szellemi kitartás nehézségével küszködik. Küzd a nehézségekkel, mert nem szokott hozzá a hosszú programokhoz, vagy az önálló munkához, ahol a saját motorja kell legyen, amikor a lelkesedés és a kezdeti tűz nem tart ki a program végéig. A csoport nagy részének ez az első munkatapasztalata, ahol a kreativitását, önállóságát először teszi próbára. Ennek ellenére írhatjuk, hogy eddig minden próbán és nehézségen sikeresen túl jutott a csapat és a további munkákhoz is kellő akarattal rendelkezik. Ez a kitartás kell is, mert igazán most vagyunk félidőben, most jön a program neheze, a harmadik szakasz. Nagy kérdés, hogy mi motiválja a hallgatókat, mi a személyes profit a munkáért. Legfontosabb a tapasztalatszerzés és az önálló munkavégzés, valamint a mai világban első helyre tehető kapcsolatépítés. Ha ügyes a hallgató, akkor munkakapcsolatot is tud építeni, hiszen 1-2 év múlva szüksége lehet rá. No, ha őszinte akarok lenni, akkor ez utóbbit nem igazán vették észre a kollégák. Kár. A másik nagy kérdés a fizetség. Olyan eredményeket teszünk le, amelyekért komoly pénzeket fizetnek a munka világában. A tervezet szerint a harmadik szakaszra jár a gyakornokoknak havi honorárium.

A mai állapotok szerint ennek fedezete még nincs meg, de ennek ellenére egy gyakornok sem mondta azt, hogy nem dolgozik tovább. Nem sajnáltatni, vagy megsztalni szeretnénk a hallgató társaimat, de ezt a kitartást és szorgalmat példaértékűnek tartjuk.

Az anyagi területnél tartva kell leírnunk, hogy olyan segítségeket kaptunk és kapunk, amelyekért nekünk is kellett volna anyagi ellenszolgáltatást adni. A FEEFI-s oktatóknak, akik tudásukkal és idejük feláldozásával mindig segítettek, egy köszönet erejéig tudunk „fizetni”. Tudjuk és érezzük azt, hogy tanáraink nem pénzért segítettek és segítenek, de azt is látjuk, hogy ezt nem használhatjuk ki a végtelenségig.

Tisztában vagyunk avval, hogy nem könnyű az anyagi feltételeket megteremteni, még akkor sem, ha intézetünk mindent megtesz, és sokat áldoz a siker érdekében. Nem csupán az intézet, hanem a Hallgatói Önkormányzat, valamint az EHÖK is sokat tesz a program megvalósulásáért. Itt kell leírnunk, hogy munkánkat jelenleg az Oktatási Minisztérium, a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium, valamint a Baranya Megyei Önkormányzat is támogatja. Nem akartuk kihagyni a vállalkozói kört sem, így elmondhatjuk, hogy eddig két céget is magunk mellé tudtunk állítani, akik segítettek az anyagi terhek viselésében. Köszönjük.

A program tömör leírása

1. szakasz (2004. augusztus 1. – november 1.)

1. Prioritási tengely: Elő kutatás

1-kf. *Kutatási gyakorlat*: statisztikai adatok összegyűjtése, településszerkezet vizsgálata, a települést eddig érintő programok, kutatások, beavatkozások feltérképezése; formális-informális kapcsolatok felderítése; személyes ismeretség kialakítása.

2-kf. *Szervezési gyakorlat*: kutatásszervezés, terepmunka előkészítése, teljes program szervezésében való részvétel.

A hallgatók megszerzett kompetenciái:

Kutatás-módszertani ismeretek, elméleti-szakmai ismeretek, szervezési kompetenciák.

Adott térséggel való megismerkedés.

2. szakasz (2004. november 2-8.)

2. Prioritási tengely: Kompetencia növelő képzés és kutatás

3-kf. *Terepgyakorlat*:

Interjúk készítése; infrastruktúra, gazdasági lehetőségek, közösségi aktivitások vizsgálata; önkormányzatok kulturális tevékenységeinek áttekintése; ismerkedés a helyi közösséggel;

4-kf. *„Közösségfejlesztő” gyakorlat*:

Falukutató csoportok összekovácsolása

5-kf. *Kulturális fejlesztési terv felvázolása, prezentálása*:

A terv bemutatása a program résztvevői, a települések,- és régió vezetői valamint az érdeklődők előtt.

A hallgatók megszerzett kompetenciái:

Vezetési és szervezési kompetenciák, csoportanimálási kompetenciák, lokális szemléletmód, multiplikátor funkció, településismeret, kommunikációs kompetenciák, konfliktus management, team-munka.

3. szakasz (2004. november 10. – 2005. július 1.)

3. Prioritási tengely: Szakmai gyakorlat

6-kf. *Szakmai – gyakorlati képzés*:

Féléves munkakapcsolat kialakítása a hallgatók és a település szervezetei (önkormányzatok, non-profit szervezetek) között, ahol a hallgató munka - gyakorlatot teljesít. (programszervezés, pályázatok keresése és írása, fejlesztési terv realizálása, megvalósítása...)

A hallgatók megszerzett kompetenciái:

Irányítási és vezetési kompetenciák, menedzser kompetenciák, projekt megvalósítási kompetenciák.

4. Prioritási tengely: Kulturális fejlesztési terv kidolgozása és átadása

7-kf. *Kulturális fejlesztési terv tudományos kidolgozása*:

Az előkutatás és a terepgyakorlat alatt szerzett információk, adatok feldolgozása, értékelése és rendezése.

8-kf. *Publikálás, az eredmények visszajuttatása*:

A kutatás, a terepmunka, a prezentációk anyagainak összegzése, kötetben való megjelenítése.

Az összegzett anyag átadása a helyi szereplőknek.

A hallgatók megszerzett kompetenciái:

Kutatási és publikálási ismeretek.

Az eddig megvalósított munkák

A tervnek megfelelően első fázisként a diósvizslói „próbakutatásunk” eredményeit és tapasztalatait összegezve próbáltuk meg felépíteni, hogy milyen módszerekkel végezzük majd a munkát a sellyei táborban. A „próbakutatást” adatgyűjtéssel kezdtük, majd a helyszínen mélyinterjúkkal folytattuk. A beszélgetésekből képet kaptunk a falu jelenlegi helyzetéről, az ott élők településhez és egymáshoz fűződő viszonyairól. A próbakutatás során szerzett tapasztalataink sokat segítettek a későbbi munkában.

A program egyik legfontosabb része a sellyei kutatótábor volt, ahol a pécsi és az ország több egyeteméről érkező vendéghallgatók segítségével végeztük munkánkat. A gördülékeny munkavégzés érdekében minden településről előre elkészítettük a tájékoztató anyagot, hiszen a vendéghallgatókat, nekünk pécsi hallgatóknak kellett irányítani. Az egyes települések művelődési koncepcióinak kidolgozásához az előzetesen összeszedett információk, valamint a terepmunka során keletkezett 50-60 db mélyinterjú elengedhetetlen segítség lesz. Ezért igyekeztünk alapos terepmunkát végezni és szerencsére ebben a teljes résztvevő gárda partner volt. A tábor nagy hangsúlyt helyezett a szakmai felkészítésre is, mivel néhány elengedhetetlen elméleti tudást el kellett sajátítanunk, mielőtt nekifogtunk a munkának.

A sikeres terepmunka után az egyes „falugazdák” a tapasztaltakat összefoglalva tették meg javaslataikat. Természetesen a tábor végén prezentált elgondolások, megoldási javaslatok, csak a koncepció vázát adhatják. Tudjuk, a fél éves gyakorlat, a harmadik szakasz eredményessége után a település vezetőivel közösen kidolgozva lehet kész tervet letenni; szeretnénk 2005 júliusáig megszerezni és a tervekkel együtt tanulmánykötet formájában megjelentetni. A formálódó koncepciók rövid összefoglalásai olvashatók a következő oldalakon. Az egyes falukért felelős hallgatók röviden ismertetik tapasztalataikat és vázolják a lehetséges irányokat, javaslataikat.

Diósvizsló

A község az Ormánság északkeleti részén helyezkedik el, Harkánytól 8, a megyeszékhelytől 25 kilométerre. A falu nagy múltú település, a középkorban várral is rendelkezett. Neve az írásos emlékekben már 1313-ban felbukkan. A 16.-ik században az Istvánffy család volt a földesura, akik kolostort is építettek, mely sajnos a török hódoltság idején elpusztult. Copf stílusú református templomuk 1800 és 1804 között épült. A népesség 728 főt számlál, ezért Diósvizslót Baranya megye aprófalvai közt a nagyobbak közé sorolhatjuk. Földrajzi elhelyezkedését tekintve a falu igazán nincs rossz helyen, Pécs és Harkány közelsége lehetővé teszi a különösebb megterhelés nélküli ingázást, de a településen nincs átmenő forgalom, ezért pihenésre is ideális.

A falu polgármestere 1996-óta: Keserűné Nagy Margit, aki szívvel-lélekkel dolgozik a faluért. Az Ormánságban relatív előnyt jelent még, hogy iskola, óvoda, „sőt” orvosi rendelő is működik a faluban, az orvos a településen lakik. A rendelőt nemrég felújították, az ellátás tehát megfelelően megoldott a falu és a környék számára.

Az általános iskola, remekül működik, mégis évről-évre egyre kevesebben járatják oda gyermeküket. A szülők egy része tán meg sem tudná magyarázni, hogy mi okból, de Harkányba küldi tanulni gyermekét. A falu lakosai nagyon kötődnek a településhez, de mintha nem látnák át az összefüggéseket, vagy egyszerűen nem hajlandóak tudomást venni róla, hogy minél kevesebb szolgáltatást vesznek helyben igénybe, annál jobban csökken a falu megtartó ereje.

Tapasztalataink szerint a faluban a kulturális lehetőségek száma viszonylag nagy, ahhoz képest, hogy mekkora településről van szó. A rendezvényeket általában az önkormányzat, iskola, óvoda és a Cigány kisebbségi önkormányzat szervezi. A kisebbségi önkormányzat munkáját nagyra értékelik a falu lakosai (nemcsak a romák), a faluban jelentős cigány kisebbség él (30-40%), sajnos alulképzettségük folytán, itt is ők a rendszerváltás legnagyobb vesztesei. A munkanélküliség magas, 30% körül mozog. A legnagyobb foglalkoztató az önkormányzat. Hasonlóan az Ormánság több falvához, az önkormányzat itt is megpróbálja a rászorultak közül a nagycsaládosokat, a legigyekvőbbeket, a leghátrányosabb helyzetben levőket segíteni. Közhasznú, közcélú munkahelyek pályázásával segítik őket abban, hogy újra dolgozhassanak. A fiatalokat nem képviseli semmiféle formális vagy informális szerveződés, régebben ugyan voltak próbálkozások ifjúsági klub indítására, de ezek rövid életűnek bizonyultak. A megkérdezett fiatalok mind nagyon hiányolták, hogy nincs egy olyan helyiség, ahol összejöhetnek, de funkciót senki sem vállalt volna szívesen a működtetésében.

Civil szervezetek a faluban: Nyugdíjas klub, Faluszépítő Egyesület, Rokkantan nyugdíjasok Civilszervezete, Nagycsaládosok Egyesülete, Polgárőrség, Horgász Egyesület.

A tervek közé tartozik a település zöldterületeinek növelése, közintézmények felújítása, bővítése, az iskola multimédiás fejlesztése, az óvodánál játszótér kiépítése, továbbá a Horgász Egyesület célul tűzte ki egy halastó létesítését, mely tervhez az önkormányzat szerény körülményei ellenére minden tőle telhető segítséget megad.

Diósvizlót a tapasztaltak és demográfiai jellemzői alapján átlagos helyzetű magyar falunak nevezhetjük. A munkanélküliek aránya itt sem nagyobb, mint másutt az Ormánságban (sőt), munkahely – Pécs és Harkány közelsége miatt – a legtöbb dolgozni vágyónak akad.

A fentiekből kiderül, hogy civil szervezetek itt nagyobb számban vannak jelen, mint a dél-baranyai falvak bármelyikében. Ugyanakkor a riportok során szinte mindenki elpanaszolta, hogy növekszik a passzivitás, és az irigység, hozzátevé, hogy ez régebben egyáltalán nem volt így. A falukép ápolt, gondozott, nem kis részben a faluszépítő egyesületnek köszönhetően. Véleményünk szerint a már működő civil szervezetek egyelőre több feladat ellátását nem képesek felvállalni, mert szinte mindegyik egy-egy személyhez kötődik. Azonban tapasztalatainkra feltétlenül szükség lesz fejlesztési tervünk elkészítésében.

Kovács András – Takács Péter – Vaszari Csaba

Adorjás

Adorjás egy egyutcás falu, ami az Ormánság közép-délkeleti részén fekszik, Harkány és Vajszló között félúton. Közúton is ebből a két irányból lehet a települést a legkönnyebben, de nem a leggyorsabban megközelíteni. Annak ellenére, hogy a falunak csak egyetlen utcája van és lakóinak száma nem éri el a 200 főt, történelme hosszú időkre, az 1251-es évekre tekint vissza.

Az egyhetes falukutatásunk során és az azt megelőző ügynevezett feltáró szakaszban igyekeztünk a falu helyzetét feltérképezni, nemcsak statisztikát csinálni, hanem a rendelkezésre álló adatokat, mint segédanyag felhasználni, megvizsgálni, hogy melyek azok az erőforrások, amelyekből a falu építkezhet és aminek segítségével egy alapot adhatunk egy további fejlesztési koncepció kidolgozásához, illetve melyek azok a tényezők amelyek hátráltatják a falu fejlődését.

Ilyen kis település esetében fontos, hogy egy nagyobb térség, kisebb régió keretein belül kezeljük a problémát. Viszont ha bizonyos viszonyokat csak egy faluban vizsgálunk, akkor ott fontos szerepet játszik az adott közösség vizsgálata, formális és informális hálózati működésének megismerése, feltárása.

Az interjúk során 29 lakost kérdeztünk meg arról, mit jelent nekik a falu, a közösség és min változtatna. A válaszok nagyon vegyesek voltak, a többség szeretne elmenni és nem sok lehetőséget lát a faluban, különösen a fiatal korosztály tagjai képviselik ezt a nézetet. A faluban a lakosság nemzetiségi szempontból igen kevert, a roma származásúak aránya igen magas. Látszatra a békés együttélés jellemzi a lakosokat, de nem tekinthetünk el a lappangó konfliktusoktól sem. A munkanélküliek száma is igen magas, a többség segélyekből tartja fenn magát.

Adorjás önkormányzata feladatait a lehetőségekhez képest széleskörűen látja el, több beruházást is végrehajtottak, mint a villany-, és vízhálózat bevezetését. A falu folyamatosan pályázik, általában a pályázatokat a sámodi körjegyzőség falvaival közösen írják. Sikeres pályázat volt a gyermekétkeztetés, a temetőút rendberakása és fásítása, templomtető részbeni renoválása és a művelődési ház felújítása, infrastrukturális fejlesztése. Az önkormányzat legnagyobb arányban az általános iskolások szociális támogatásához járul hozzá, a beiskolázáshoz nyújt segítséget.

A kulturális programok is főleg ezt a fiatal korosztályt célozzák meg, ilyen a Mikulás nap, farsang, március 15-e, gyermeknapi aszfaltrajzverseny. Emellett vannak programok, amelyek a falu egész lakosságát megszólítják, mint a falunap, focimérkőzések a helyi sportpályán. A falu lakosságának felnőtt korú tagjai többségében nem aktívak, és nem is motiváltak saját közösségük és programjaik kialakításában és a nekik kínált programok sem elegendőek összefogásukra, ami a helyhez való kötődésüket tovább lazítja mindennapjaikat még szürkébbé teszi. További problémát jelent a közösségi terek hiánya is.

Közösségszervező feladatot lát el a faluban az önkormányzat mellett, a romák magas létszámára való tekintettel létrejött Cigány Kisebbségi Önkormányzat is, illetve a falut minden héten rendszeresen látogató katolikus hitoktató. Viszont a kéthetente istentiszteletet tartó református lelkész hitközösségi munkája nem elég konstruktív az emberek összetartására, holott az igény meg lenne rá. A vallás a falu életében fontos szerepet játszhatna, akár mint közösségépítő intézmény, de különböző okokból ez nem látszik megvalósulni.

Adorjáson mind a civil kezdeményezések, mind a gazdasági vállalkozások igen kezdetlegesek. Ha a környék gazdasági adottságait nézzük, a legtöbb lehetőséget a falubeliek számára az Ormánság adta természeti környezet jelenti, mint a mezőgazdaság, gyógynövények, de ez sem megoldás egész évre, a szezonális munka nem jelent biztos megélhetést, különösen ilyen fokú szervezetlenség mellett. Egyéb munkalehetőséget a pécsi multinacionális vállalatok jelenthetnének, mint a Tesco és az Elcoteq, amelyek felszívják az olcsó, képzetlen, de könnyen betanítható munkaerőt, de az infrastrukturális elszigeteltségből adódóan (közlekedési, megközelíthetőségi nehézségek) nem sokan képesek az ingázásra. A lakosság alacsony végzettségi szintje miatt egyéb munkalehetőségek nem jöhetnek szóba és ez a tény helyzetüket még kilátástalanabbá teszi.

Ami sok szempontból (munka, egészségügy, szórakozás-kultúra) javíthatna az adorjásiak és a hasonló problémákkal küszködő települések helyzetén, az egy falubusz beszerzése, esetleg a falugondnoki rendszerhez való csatlakozás.

A falu nem vonzza a befektetőket sem, pedig a szép természeti környezet, az olcsó telkek és munkaerő alkalmasak lennének a falusi turizmus felvirágoztatására is. A falu régi kazettás temploma, műemléki épület és emellett idegenforgalmi látványosság is, de állapota fokozatosan romlik, és a teljes körű felújítására eddig még senki nem vállalkozott.

A falukutatás során bennünk kialakult benyomások, összkép a falu helyzetéről igen elkeserítő, vagy csak megrémisztett minket a 21. századi magyar valósága. De miután a remény vész el utoljára, itt is azt lehet mondani, hogy egy jól, ésszerűen kidolgozott átfogó stratégia kidolgozásával akár a regionális politika szintjén is, és a közösség szintén aktív hozzáállásával sokat lehetne javítani a helyzeten.

Borda László – Szabó Erika

Baranyahídvég

Baranyahídvég Vajszlótól három kilométerre, keletre elhelyezkedő egyutcás kis falu, melyet a Selye-Siklós főközlekedési út szel át. A vasúthálózat nem épült ki, de távolsági autóbuszjárat naponta közlekedik, igaz nem kielégítő sűrűséggel. Középkori források már említik a falut, ebben az időszakban a környező kistelepülések között rangos helyet foglalt el. Ma közigazgatásilag a sámodi körjegyzőségbe tartozik. A 232 fős település kétharmada magyar, egyharmada roma származású. A vallási megoszlást tekintve a lakosság háromnegyede katolikus, egynegyede református. A falu látképét meghatározó, a közelmúltban felújított református templom viszont mára inkább csak turista látványosság. Az évtizedeken át működő általános iskolát létszámbeli hiány miatt be kellett zárni, mert 4-5 alsó tagozatos gyermekért nem volt érdemes fenntartani az intézményt. A falu gyerekei azóta a vajszlói általános iskolába járnak. Az üresen maradt iskola épületét faluházzá akarják átalakítani, mely a jövőben otthont adhat ifjúsági és nyugdíjasklubnak, a könyvtárnak és egyéb rendezvényeknek is. A felújítást állami pályázati pénzből finanszíroznák, de erre kiírt, megfelelő pályázatot még nem találtak.

A könyvtári szolgáltatást a '90-es években a siklói mozgókönyvtár látta el, de az alpolgármesternek köszönhetően a falu jelenleg az Ormánság legnagyobb költségvetésű számítógépekkel is felszerelt könyvtárával rendelkezik, melynek egyelőre a Polgármesteri Hivatal ad otthont. Ami a falu közművesítését illeti, 1994 óta van vezeték ivóvíz, a villanyvilágítás is megoldott, a gázt a közeljövőben vezetik be. A községben élők ellátását egy vegyesbolt és egy kocsmabiztosítja. Az önkormányzat játszóteret és füves labdarúgó pályát is kialakított a gyerekeknek a falu végén. A falunapnak és más szabadtéri programoknak is ez ad helyet.

Baranyahídvég az Ormánság többi településéhez hasonlóan halmozottan hátrányos helyzetű. Magas a munkanélküliségi ráta, alacsony az iskolázottsági szint. A falu munkaerő kapacitásának legnagyobb részét a pécsi ELCOTEQ Rt. köti le. A 40%-os munkanélküliség csökkentésére 1998-óta folyamatosan pályáznak szociális földprogramra, melynek keretében a rászoruló családok fűszerpaprikát, vetőmagcsomagot és mákot termeszthetnek illetve előnevelt csirkét és anyakocát nevelhetnek. A földprogram vállalkozásai nem mindig termelnek nyereséget, és nem elég hatékonyak. Ennek megfelelő szakmai segítség és kellő motiváció hiánya lehet a legfőbb oka.

A több mint 60 interjúból kiderült, hogy általános a kiábrándultság, és az egymástól való elidegenedés, mely nagyban befolyásolja a lakók közösségi jellegű programokhoz való hozzáállását. A negatív viszonyulás mellett viszont lelkes kezdeményező hajlamra is volt példa. Az önkormányzat – illetve aktív, önkéntes falube-

liek az alpolgármester vezetésével – rengeteg programmal színesíti a falubeliek életét (Nőnap, Falunap, Mikulás ünnepség, Gyereknapi, Baranyahídvégi Szünidő, Idősek Napja, színházlátogatás, közös kirándulások...). A fiatalok többsége szívesen lenne tagja ifjúsági klubnak, de megfelelő hely és megbízható felügyelő személy hiányában ennek megszervezése várat magára. A nyugdíjasok és a nagycsaládosok is szívesen alakítanának klubot, de a helyhiány miatt ez sem valósulhatott meg eddig. A faluturizmus elindítására is volt kezdeményezés (vendégház) nem sok sikerrel. A polgármester tervezi az egykori Tenkes-túra felelevenítését Ormánság-túra néven. Ez egy olyan több települést átfogó túraútvonal kialakítását jelentené, mely lehetőséget adna az Ormánság települési (épített) és természeti kincseinek megismerésére. Iskolás csoportoknak vándortúra keretében szerveznének tanulmányi kirándulást, az idelátogató turistáknak pedig érdekes attrakció lehetne.

Nagyot lendítene a falu életén, ha elkészülne a faluház, mely az összes kulturális szerveződésnek és programnak helyet adna. A kommunikáció egyes csatornái jól működnek (faliújság, hírlevél), de a lakosság még teljesebb tájékoztatása és a szervezetek (civil szervezetek, kisebbségi önkormányzat, települési önkormányzat) közötti félreértések elkerülése és tisztázása végett szükség lenne még több, az egész falut érintő fórumra, gyűlésre. A már említett Ormánság-túra pedig kiváló lehetőség a falu turizmusának fellendítésére, de ehhez megfelelő szakemberek és szervezetek bevonására és támogatására van szükség. Az emberek alapvető szemléletváltása elengedhetetlen bármilyen változás elindításához, hiszen a kívülről jövő segítség aktív, helyi támogatás nélkül semmit nem ér. Az emberek egymáshoz való közelítését és motiválását közösségfejlesztő programokkal lehetne leginkább megvalósítani.

Katona Krisztina – Pajor Zsófia

Drávafok

Drávafok volt a vizsgált nyolc településünk közül a legnagyobb. A település Baranya megye déli részén helyezkedik el, közel a magyar-horvát államhatárhoz. A Selye és Szigetvár között fekvő keresztutas szerkezetű községnek jelenleg 551 lakosa van. Közigazgatásilag Markóc és Bogdása is hozzá tartozik. A település busszal és vonattal is egyaránt jól megközelíthető, viszont az alacsony kihasználtsággal működő vasútvonal minden évben veszélyben van a MÁV már-már szokásosnak mondható vonalmegszüntetéseikor. Drávafok infrastruktúrája viszonylag jónak mondható, hiszen belső útjai szilárd burkolatúak, vezetékes ivóvízrendszere kiépült, helyben található orvosi rendelő illetve gyógyszertár is, és néhány évvel ezelőtt elkészült a kábeltelevíziós hálózat, amelybe a lakások nagy része bekapcsolódott.

A községben a munkanélküliség 18-20% körül mozog. Jelenleg leginkább az ELCOTEQ nyújt munkalehetőséget a községben élők számára. Az iparnak nincs hagyománya a településen, hiszen évszázadokon keresztül a mezőgazdaság nyújtott megélhetést az itt élőknek. Drávafokon helyben működik óvoda, általános iskola és művelődési ház is. Az általános iskolának jelenleg 74 tanulója van. Ha ez a szám a jövő évben esetleg tovább csökkenne, előfordulhat, hogy megszűnik az iskola, ami igen érzékenyen érintené a települést.

Az interjúk készítésekor ez a lehetséges probléma igen sokszor felszínre került. A megkérdezett lakosok nagy része beszélt arról, hogy az amúgy is hátrányos helyzetben lévő település helyzetén még inkább rontana az iskola bezárása. A korábban jól működő termelő szövetkezet megszűnése óta munkanélküliek száma növekszik és az iskola megszűnése tovább nehezítené a település helyzetét. A fiatalok elván-

dorlása is a fontosabb napirendi pontok között szerepelt beszélgetéseink során. A közép- illetve felsőoktatási intézményben végzett tanulók – a munkahelyhiány miatt – máshol próbálják megtalálni megélhetési lehetőségeiket. Az interjúk során tapasztalt beletörődöttség többnyire jellemző a jelenlegi ormánsági emberre. Számunkra úgy tűnik, a hátrányos helyzetben lévő kistérséget csak összefogással lehet kimozdítani mély apátiájából.

A Drávafokon feltárt – és fentebb már említett – problémákra talán csak a minél szélesebb körű foglalkoztatás jelentene igazi gyógyírt, persze ez a jelen helyzetben lehetetlen. Viszont a megfelelő kommunikációs csatornák kiszélesítésével és több információval a tarsolyukban esetleg a községbeliek is észrevennék lehetőségeiket. A lehetőségeket (talán) a munkára, tanulásra és esetleg kultúrára is. Tapasztalataink szerint a település gazdasági és a politikai alrendszerének rendező elvei igen erősen rátelepedtek a kultúrára és az emberek mindennapjaira.

A megoldást elméleti szinten úgy képzeljük el, hogy az elnyomott alrendszereket meg kell erősíteni, rendező elveiket megfelelő módon érvényre kell juttatni, legfőképpen a hatékonyabbá tett kommunikáció segítségével. A településen pár évvel ezelőtt szűnt meg a helyi lap, amelynek felélesztése talán segítségre lehetne a probléma megoldásában, mint ahogy a helyi kábeltelevízió működését is jobban ki lehetne használni. A postahivatal megszüntetését is többen hátrányként említették, a mobilposta-szolgáltatást pedig még nem tudták megszokni a helybeliek. A civil szervezetek működésére is jobban lehetne építeni. A helyi kisebbségi önkormányzatok (roma és horvát) sokszor még összefogva is tevékenyen részt vesznek a falu eseményein és az ünnepeken. A programok szervezésében segíthet a művelődési ház, ahol internetes hozzáférést is biztosító számítógépek várják a helybelieket. A tevékenyebb közösségi élet biztosan kimozdíthatná a falut jelenlegi helyzetéből.

A feltételek egy része adott, a folyamatot pedig el kell indítani. Bízunk benne, hogy az ennek érdekében végzett munkánk eredményes lesz.

Bicskei Éva – Szeifer Csaba

Kisszentmárton – Mailáthpuszta

Kisszentmárton területe bizonyítottan már a bronzkor óta lakott. Az Árpád-korban már magyarlakta település, első írásos említése a sámodi uradalom 1257-es határjárásában olvasható. 1332-ben már plébániája volt. Ma Mailáthpusztával együtt 317 fős a település. (1928-ban csatolták a faluhoz az 5-6 km-re fekvő Mailáthpusztát (Adelin Stato-t), ami addig a Szerb–Horvát Királysághoz tartozott.) Egyedi, szokatlan helyzetet teremt, hogy a két helység egy önkormányzati igazgatás alá tartozik.

Megközelítését nem csupán a távolság, hanem az út minősége is megnehezíti. A megélhetési nehézségekhez ez is nagyban hozzájárul, így a munkanélküliségi ráta igen magas, hiszen a település lakóinak csak kb. 20%-a tud bejelentett munkát vállalni. A komfortosságot igyekeznek az önkormányzat megteremteni, van vezetékes víz, a közvilágítást is korszerűsítették. A települések irányítóinak igyekezetét mutatja, a munkahelyteremtés és a falu vonzóbbá tétele, akár a betelepülők számára is. Példa értékűnek mondhatjuk a 7 bérlakás építését, melyre pályázaton nyertek pénzt. Létrehoztak egy közel 40 főt foglalkoztató munkahelyet, ahol varroda és „dörzsike” üzem működik. A mai falukép megjelenése az utolsó tíz év tudatos szépítő munkájának eredménye. A munkákat helyi összefogással végzik, főleg a Kisszentmártonért Egyesület szervezésében. Biztató jelenséggént írhatjuk, hogy a falu lakosságára nem jellemző az átlagos ormánsági elöregedés. Nagyon sok fiatal él itt (0-18 évesek 110

fő, 18-60 évesek 188 fő, 60-100 évesek 19 fő.). Működik még a faluban Cigány Kisebbségi Önkormányzat, horgászegyesület, Magyar Vöröskereszt Szakszervezet és a Mailáthpusztai Részönkormányzat.

A két település természeti és épített adottságai a kistérségben „jónak” mondhatók, ami a jövőben erősség lehet. Kísszentmárton közepén fekszik az emlékpark, itt található a játszótér, egy világháborús emlékmű, valamint a falu 600. évfordulójának tiszteletére állított emlékoszlop. Mailáthpusztán horgásztó és kulcsos-ház várja a pihenőket, kikapcsolódni vágyókat. Barátságosan, nyitottan fogadtak bennünket a kutatás napjaiban, ami segített a 65-70 értékelhető interjú elkészítésében. A vezetők, és aktivistáik a program eddigi ideje alatt maximális segítséget adtak a munkánkhoz.

Negatívumként említhetjük, hogy a vezetők hatalmas energiával dolgoznak a településért, de emellett nem használják ki a szervezési, irányítási pozíciójukat. Talán ezen a ponton lehet elindulni egy fejlesztő munkában, hiszen a vezetés a helyi erőkre jobban támaszkodhatna, jobban „kihasználhatná” a cselekvési szándékot. A helyi társadalom szerkezeti vizsgálata még vissza van, de azt már most látjuk, hogy minden csoportnak bőven lesz munkája a közösségért, és ehhez lesznek „dolgos kezek” is. Nagyon fontos lesz ezen csoportok erősítése, segítése. Nem hallgathatjuk el a rossznak mondható helyi nyilvánosságot és a helyi társadalmon belüli gyenge kommunikációt. Ez leginkább szervezés kérdése és nem feltétlen anyagi probléma. Sajnos kevés a helyi állandó, vagy időszakos projekt is, ami elengedhetetlen a közösségi cselekvéshez. Ellenben örvendetes tény, hogy a nagyon nehéz anyagi helyzet ellenére sok programot szervez az önkormányzat.

A jövő tervei között szerepel a belső utak és járdák felújítása, a Hiriccsel összekötő szilárd burkolatú út megépítése, valamint a Harkányi bekötőút rendbetétele. Igen nagy vállalkozás lesz a tervezett turisztikai központ létrehozása. Egy ekkora beruházás nagy szervezést és komoly társadalmi összefogást igényel, hiszen ezen a vidéken nincs nagy vállalkozói, de állami háttér sem. Komoly és hosszú távú gondolkodásra vall, hogy ezt több falu bevonásával valósítanák meg. A rekreációs központ létrehozása munkalehetőséggel is járna a helyiek számára, illetve aktiválni lehet a különböző társadalmi csoportokat. Az üzemeltetése szintén a helyieknek adhat munkát, bár ehhez biztosítani kell a megfelelően képzett szakembereket.

Összegzésül elmondhatjuk, hogy a település halmozottan hátrányos helyzete mellett komoly társadalmi erővel rendelkezik és a humán források is megfelelőnek mondhatók, de ennek kihasználása sajnos nem kielégítő. Munkánkat tehát ezen hézagok feltárásával és a „befoltozás” elindításával folytatjuk.

Teleki Kamilla – Temesi Csaba

Magyarmecske

A Sellyétől 13 km távolságra fekvő, az Ormánság északi peremén elhelyezkedő település az Ormánság természetföldrajzi adottságait tekintve hazánk egyik legszebb és legegységibb kistérsége. Magyarmecske tipikus egyutcás falu, ahol 114 házat találunk. Az ide érkezőt a környék településéhez képest kiemelkedően rendezett falukép fogadja. A falu arculatát meghatározzák a gondozott közterek, a csapadékelvezető árkokon átívelő, fehérre meszelt hidak, a település központjában újonnan épült faszervezetű buszmegálló, a játszótér, és a sportpálya. A falu üdvözlőtáblája és a millenniumi emlékmű Szatyor Győző faműves munkái.

Az önkormányzat fontos feladatnak tekinti, hogy a kellemes természeti környezet megőrzése mellett a település lakóhelyi értéke is növekedjen infrastrukturális

fejlesztések révén és esztétikai szempontból egyaránt. Az elmúlt évek nyertes pályázatainak és beruházásainak köszönhetően megtörtént a közvilágítás korszerűsítése, a sportpálya és a temető rendbetétele, fásítási program, templomok felújítása, folyamatos a lakóházak felújításának támogatása, a családsegítő és gyerekjóléti szolgálat, falugondnoki szolgálat működtetése, és a játszótér kialakítása.

A lakosság szám 364 fő. Ennek közel harmada a 14 évnél fiatalabb korosztályhoz tartozik. Magyarmecske országosan is példaértékű, kísérleti integrált iskolát működtet, melynek lényege az alsó tagozatosok folyamatos korrepetálása és a felső tagozatosok felzárkóztatása osztálybontással. A helyi gyerekek mellett Kisasszonyfáról, Magyartelekről, Gyöngyfáról és Gilvánfáról járnak ide Magyarmecske kisbuszával iskolások. Általánosan jellemző, hogy a gyerekek többsége hátrányos családi helyzetből, gyenge képességekkel érkezik. Az iskolának alapvető funkcióin túl a gyermekek „újra nevelése”, normarendszerének egészséges kialakítása is feladatává válik.

A gyermekek agresszív viselkedésének megfékezése a pedagógusoknak tanítás mellett plusz feladatokat jelent. Megoldás lehetősége az iskola; szülő és gyerek együtt „nevelésben” rejlik. A problémák kiküszöbölésére az iskola és a szülők közti kapcsolatrendszer kialakítása, folyamatos párbeszéd, kooperáció jelenthet megoldást. Ennek figyelembevételével már létezik kezdeményezés közös kirándulások, zenei találkozók rendezésével egy folyamat megvalósulására, aminek eredményeképp egyre több szülő vállal aktív szerepet, segíti az iskola munkáját.

Az iskola könyvtárral és számítógépekkel van felszerelve, emellett az önkormányzat kitartó erőfeszítéssel közkönyvtárat is működtet, amelyet 14 év alatti fiatalok szabadidejükben klubként látogatnak. Rendszeres szakkörök, klubok, (kézműves foglalkozások, házi praktikák, barkács- és újságíró szakkörök, iskolaujság, tánc, önismereti szakkör) szerepelnek az iskola és a falu programjai között. Oktatják a cigányság múltját, kézműves és zenei hagyományait, választható idegen nyelv a francia. Magyarmecske külföldi kapcsolatai a nyelvtanítás és az évente megrendezett Nemzetközi Zenei Találkozó révén alakulnak ki.

A felnőtt lakosság általános képzettsége nagyon alacsony, jelentős részük csak 8 általánossal rendelkezik. A szakmunkások nagyobb aránya mellett elenyésző az ennél magasabb végzettséggel rendelkezők száma. Helybéli munkalehetőséget csak az önkormányzat időszakos közmunkái jelentenek, így a munkaképes korú lakosság jelentős része nem, vagy aki megteheti, ingázva vállal munkát. (Többen Pécsen dolgoznak).

Magyarmecskén nemcsak a meglévő látható dolgokat figyeltük meg, hanem kíváncsiak voltunk a falu közösségének belső viszonyaira is. Két kört fedeztünk fel: az önkormányzat és vonzáskörzetét, és a kommunikációból teljesen kiesők körét. Annak ellenére, hogy az önkormányzat méltán professzionálisnak mondható vezetése (nyertes pályázatok – közel 300 millió forint értékben –, infrastrukturális fejlesztések, szociális juttatások, szociális földprogram, takarmányellátás, kisállatok osztása, rendszeres segélyek) mindent megtesz a tájékoztatás érdekében, mégsem sikerül megtalálni a közös hangot. Az információszegény közösség felkészületlensége okán sokszor nem is képes megérteni a feléje érkező üzenetet. De nemcsak a kommunikáció, hanem a közösségi élethez való hozzáállás is passzív. Annak ellenére, hogy a megkérdezettek az „Ön mivel járulna hozzá Magyarmecske életéhez?” kérdésre általában pozitív, olykor-olykor kezdeményező választ kaptunk!

Az ok a magukba zárkózott emberek elszigeteltsége. Hiába kiemelkedő a falu élete „önkormányzatilag”, és hiába létezik egy-egy alig működő civil szervezet

(Sportegyesület, Nyugdíjas Klub), ha a belső viszonyok, kötelékének hiányát nem tudják feloldani. Úgy véljük, e problémát leghatékonyabban úgy lehet orvosolni, ha külső segítséggel a közösségfejlesztés és szociokulturális animáció eszközeit alkalmazzuk. A külső szemlélő tapasztalatai alapján a helyzet nem reménytelen. Magyarmecske az Ormánság többi településéhez képest intézményi szinten komoly sikereket ért el, már csak a személyes, aktív életmódot kialakító folyamatokat kell katalizálni.

Dávid Lajos – Panyik István

Sámod

Az általunk vizsgált településről Sámodról az első írásos említés 1244-ből származik. Elhelyezkedését tekintve Baranyahídvég és Adorjás között fekszik. Nemrég még zsákfalú volt, de mostanra kiépítettek egy „hátsó” összekötő utat Adorjás felé, ami mindenképpen a fejlődés egyik kulcsfontosságú biztosítója. A település morfológiai felépítése: egyutcás, szalagtelkes település volt korábban, de a mai kataszteri térképeken jól látszik a sakkáblaszerű elrendeződése. A kistérségben mind a mai napig megőrizte a korábban megszerzett vezető szerepét a település. Régen Vajszló mellett töltött be központi szerepet, 1990 előtt pedig a Baranyahídvégi TSZ központja volt Sámod.

Sámodon 224 ember él, akik közül 78-an dolgoznak, 22-en munkanélküliek. A lakosság többi része tanuló vagy nyugdíjas. A rendszerváltás előtt szinte mindenkinek tudott munkát biztosítani a Baranyahídvégi Tsz, ma már sokkal kevesebb embert tud csak foglalkoztatni. Ma a faluban a munkalehetőségek igen szűkre szabottak, a helyi áfészon, és öt, néhány személyt foglalkoztató vállalkozáson kívül nincs semmi. Az elvándorlás (főleg a fiataloké) sajnos Sámodra is jellemző, de vannak betelepülések is, így a falu lakossága stagnál, jelenleg pedig csupán csak egy ház lakatlan.

Az infrastruktúra, a térség többi településéhez viszonyítva, nagyon jónak mondható, köszönhetően a jó település-menedzselésnek. A falu sok tekintetben mutatja az urbanizáció jeleit, pl.: infrastrukturális fejlettség. A település közúton, vasúton, és menetrendszerinti buszjárással is megközelíthető. A közvilágítás teljesen kiépített, az utak mindenhol aszfaltozottak a faluban, és bevezették a vezetékes vizet is, ami a lakosok számára ingyenes volt. Nemsokára pedig bevezetik a gázt, ami még jobban kiemeli a környező falvak sorából a települést, mivel legközelebb csak Vajszlón és Sellyén van kiépítve az infrastruktúra ezen ága is.

A településen már húsz éve nem működik az iskola, a gyerekeknek így a nem túl messzi Vajszlóra kell minden nap utazniuk. A falu az ebből fakadó hátrányából előnyt próbál kovácsolni azzal, hogy pályázaton elnyert pénzekből felújította a korábbi iskola épületét, egyfajta kulturális, turisztikai központot kialakítva. Működik benne könyvtár, sajnos kicsi állománnyal, de van két darab számítógép, amit bárki használhat. Van lehetőség videó nézésre (pl.: korábbi falunapok megtekintése), zenehallgatásra. Kialakításra került az épület tetőterében, a könyvtár fölött egy kétszer kétágyas szobákkal, konyhával, vizesblokkal ellátott panzió, ezt ki szokták adni. Az épület másik szárnyában, a régi iskolai tanteremből egy nyitott közösségi teret, báltermet alakítottak ki. Kihasználsága a körülményekhez képest elég jó, mivel több, minden évben megrendezésre kerülő programnak (falunapnak, nőnapnak, öregek napjának) ad helyet, amiket az önkormányzat szervez. A régi művelődési házban pedig edzőtermet rendeztek be. Fontos közösségi tér a falu két kocsmája is. Említésre méltók még az Európai Unió szabványainak megfelelő játszótér, a bekerített,

betonozott sportpálya, és a tekepálya is. A faluház szomszédságában áll az 1810-ben épült templom, ami most vegyes felhasználású, de mise, és istentisztelet ritkán van, általában csak minden hónap első hétféjén.

Sámod a szomszédos településekkel, a kistérségi társulásokba bekapcsolódó falvakkal, az Ormánság fejlesztő társulás tagjaival jól működő kapcsolatot épített ki. Működik a településen egy civil szervezet is, a Sámod Polgári Kör (ez nem pártpolitikai szervezet), amely 2002-ben alakult a közösség összefogására, lakossági programok szervezésére, kulturális események megrendezésére. Főleg buszos kirándulásokat szerveznek, és az ilyen alkalmak egyikén jártak a fővárosban és Ópusztaszeren is. A civil szervezet programja volt az úgynevezett *koca program* is, a helyi, háztáji gazdálkodás megsegítésére. A lakosokkal készített interjúk során sok olyan emberrel beszélünk, akik meg vannak elégedve a falu nyújtotta lehetőségekkel és a kulturális élettel is. Ennek ellenére szép számmal vannak olyanok is, akik nem ítélik ilyen jónak a helyzetet, ők úgy látják, hogy a falu távol esik a főközlekedési útvonalaktól, ami a munkahelyteremtést, munkahelyszerzést nagyban gátolja.

Összességében a térség minden problémája jelen van a faluban, de ennek ellenére kiemelkedik közülük, és a helyzetéhez mérten fejlődésre is képes.

Andárssy Bálint – Molvay Róbert

Sósvertike

Sósvertike egy Sellyétől 5 km-re található, jelenleg 232 lakosú zsákfalú. A lakosság kb. 50%-a roma származású, a többi magyar. A korösszetétel: 0-14 éves korig 55 fő, 15-18-éves korig 24 fő, 19-60 éve 126 és 60 év felett 27 lakos él. Ezek alapján elmondható, hogy a faluban sok fiatal, aktív korú él. A munkanélküli mutató 55%-os, aminek elsősorban az az oka, hogy 2004. áprilisától távolsági busz nem megy be a faluba. Ez teljesen ellehetetleníti az itteniek életét, munkát alig tudnak vállalni, hiszen reggel nem tudnak eljutni a munkahelyre, illetve este nem tudnak hogyan hazamenni. A gyerekeket a falubusz szállítja iskolába és onnan haza. Az egyetlen helyi munkaadó az önkormányzat, amely rendszeresen foglalkoztat közcélú és közhasznú munkásokat, de sajnos csak keveset. Vezetékes víz a 70 házból csupán 15 – be van bekötve, gázvezeték nincs. Az iskola, óvoda már a nyolcvanas években megszűnt, mobil posta jár ki, egy élelmiszer bolt van, még kocsmá sincs.

Az elkészített interjúk során az itt élő emberek érdektelensége, elkeseredettsége, világtól való elzártsága érződött a legjobban. A legtöbben itt születtek, itt éltek egész életükben, alig hagyták el a falut. Rengeteg a munkanélküli, akik a létminimum alatt élnek segélyekből, sokuk már nem is keres munkát, illetve ha adódna valamilyen idegenmunka már azt sem vállalják el, annyira megszokták a semmittevést, a passzivitást. Őket már nagyon nehéz lenne visszaintegrálni a munka világába.

Mindezek ellenére a lakosság jelentős része igen aktív, szívesen segítenek például a gyereknapi megszervezésében. Említésre méltó, hogy ez a kis falu minden évben megszervezi magának a gyereknapot, a tisztasági napot, a karácsonyi ünnepséget, valamint a nőnapot, amit pár lelkes falubeli kezdett el néhány évvel ezelőtt, mára pedig már a bálnak hagyományai vannak. A fejlesztés szempontjából ez mindenképp fontos, hiszen ez is mutatja, hogy vannak új kezdeményezések.

A falugondnoki szolgálat rendkívül jól működik a faluban, és szükséges is, hiszen a falugondnok nem csak a recepteket váltja ki, hanem bevásárol, és gondoskodik arról, hogy az időseknek hordjanak be vizet, vagy aprítsanak fel tűzifát. A falu-

gondnok személye igen meghatározó, az emberek szeretik, megbíznak benne, viszont ő tovább már nem terhelhető, hiszen ez a munkája is egész embert kíván.

Ennek ellenére szükségét látjuk egy szakember, koordinátor segítségére, aki elindítja a folyamatokat. Sósvertikén fejlesztési tervet készíteni csakis a közösségfejlesztés területén érdemes, hiszen a falu olyan nehéz körülmények között van, hogy a kulturális élet teljesen hiányzik. Viszont ebben a faluban is érdemes lenne az embereket közelebb hozni egymáshoz, értelmes szabadidős tevékenységet mutatni nekik és rávezeti őket arra, hogy ők is képesek ezeket maguknak megszervezni. A lehetőségeket figyelembe véve olyan programokat kell kitalálni, amiknek szinte teljesen minimális a költségvetése, hiszen az önkormányzat nem tud több pénzt ilyen jellegű kiadásokra adni, illetve a lakosság sem tud többet áldozni. A gyerekek igen érdeklődők, amire a koordinátor építhetne. A kisebbségi önkormányzat elnöke említette például, hogy itt először az alapvető dolgokra kell megtanítani a gyerekek többségét. Például a mosakodás, mosás, mosogatás, takarítás és főzés alapjaira, hiszen sok házban nincs se fürdőszoba, se konyha. Az utóbbiban segítségre lennének az idős hölgyek is, hiszen ők még sok receptet ismernek, amit szívesen megosztanának a fiatalokkal. Így még az idősebb generációt is bevonnánk a közösségbe. A falut megmozgató új rendezvényekre nincs már szükség, az előzőekben említettek elégségesek.

A falu fiataljai szeretnek itt élni, nem akarnak elköltözni. Ez a ragaszkodás a falu egyetlen esélye a túlélésre. Ha a fiatalok maradnak, a falu is tovább él. A mai Sósvertike hordoz magában annyi értéket, hogy érdemes legyen odafigyelni rá, megmenteni, ezért is szükséges Sósvertikén a szakmai segítségnyújtás, koordinálás.

Frank Marina – Kovács Gábor

Következő lépések, a jövő tervei

A következő lépések egyike lesz az egyes településeken a gyakornokok által indított projektek, programok elkezdése. Evvel párhuzamosan készítünk egy speciális kérdőívet, mely segíthet a koncepció kidolgozásában. Egy másik fontos lépés a gyakornokok által az igények felmérését követően indítandó „akciók”. *Baranyahidvég*: Helyi újság, idősek klubja, ormánsági túra, nagycsaládosok egyesülete. *Sámod*: Korrepetációk megszervezése, a kultúrház működésének átszervezése. *Adorjás*: Ifjúsági klub, vallási gyülekezetek segítése. *Sósvertike*: Tréningek szervezése, receptklub, öko-istentiszteletek szervezése. *Drávafok*: Helyi újság újraélesztése, napi munka segítése. *Magyarmecske*: Helyi újság, ifjúsági klub, könyvtár állományának fejlesztése. *Kisszentmárton*: Települési projektek segítése /rekreációs központ/, helyi kommunikáció fejlesztése /hírlevél/, tréningek és számítástechnikai oktatás szervezése.

A jövő terveiről nagyon nehéz írni, hiszen a jelen elképzeléseinek megvalósításán dolgozunk és ezek a tervek is hatalmasok.

Az eredeti elképzelésnek megfelelően igyekszünk kiterjeszteni és „mozgalom-má” szélesíteni az ország több területén, mert sok olyan kistelepülés van az országban, ahol kell a hallgatói segítség, és szívesen vennének egy ilyen programot. Ha a külső támogatások is maradnak, nekünk lesz erőnk a tervek megvalósításához.